

Skolēna šifrs:

Olimpiāde vēsturē 12. klasei: 3. posms

2014. gada 25. februārī

"Karš, politika un sabiedrība Latvijā 16. – 20. gs."

1. uzdevums. (5 punkti)

Izlasiet devīzes un atbildiet uz jautājumiem!

"Nebēdaities kara vīri, sidrabota saule lēc".

"Tēvu zemei grūti laiki, dēliem jāiet palīgā".

"Uz ežiņas galvu liku, sargāt savu tēvu zemi".

"Tēvzemes brīvstību pīrksim mēs ar asinīm".

"Dievs, svētī Latviju".

"Naidniekam zvēroša liesma, tēvijai saules stars".

"Imanta nevaids miris".

1. Kāpēc devīzes ir astoņas un kas tās lietoja? (1 punkts)

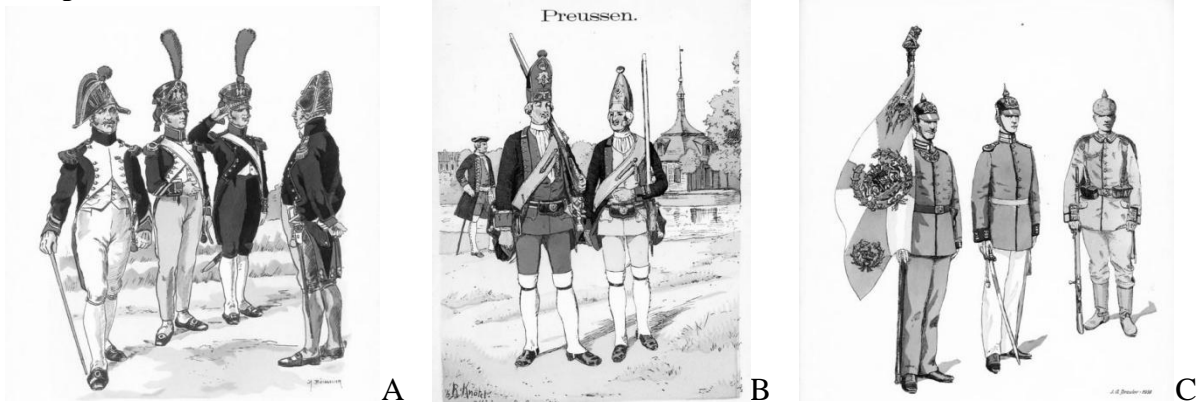
2. Kad šīs devīzes lietoja? (1 punkts)

3. Kur vēlāk Latvijā tika lietots pirmajā devīzē pieminētais uzlecošās saules simbols?
(1 punkts)

4. Vai vienā no devīzēm pieminētais vārds „Latvija” tolaik izpratnes ziņā bija tas pats, kas citās devīzēs minētā „tēvu zeme”? (paskaidrojiet 1 – 2 teikumus!) (2 punkti)

2. uzdevums. (5 punkti)

Apskatiet trīs karavīru attēlus A, B un C un atbildiet uz jautājumiem!

1. Sakārtojiet attēlus pareizā hronoloģiskā secībā! (3 punkti)

2. Kurā attēlā redzami karavīri no Pirmā pasaules kara laika? (1 punkts)

3. Kurā attēlā redzami Napoleona karu laika karavīri? (1 punkts)

3. uzdevums. (11 punkti)

Izlasiet fragmentu no avīzes raksta un atbildiet uz jautājumiem!

„Kad (...) Rīgu atsvabināja no komunistu jūga, dažās aprindās uzausa aizdomas, vai tikai zem atsvabināšanas kaujas un Niedras maldīgās segas neslēpjas vācu muižniecības pārgalvīgi nodomi pret Latvijas satversmi. Vispārīgi neuzticība latviešos pret dzelzs divīzijas un landesvēra vadoņiem bija liela. Šī neuzticība ar katru dienu vēl vairāk pastiprinājās, redzot, ka visās svarīgākajās varas iestādēs - pilsētas policijā, žandarmērijā, ostas valdē, uz dzelzceļiem, tiesā noteicošā loma bija sagrābta vāciešu rokās. Ārēji jau viss izlikās labi: latviešiem pašiem sava valdība, — valdības rīkojumi un pat Fletčera rīkojumi tika izdoti ar latviešu valodu priekšgalā (...). Bet arī šīs mazās „privilēģijas” (...) sāka arvien mazāk ievērot. Un tad šī šausmīgā rīcība ar cilvēku dzīvībām. Tik nesaudzīgi nevarētu rīkoties neviena īsta latviešu valdība, izņemot lieliniekus. Arī šī neaprobežotā kāre pēc atriebības ar latviešu asinīm vēl vairāk pastiprināja aizdomas pret bruņniecības patiesiem nodomiem. Viss tas arī tautā samazināja uzticību pret Niedras valdību (...). Atsvabinātāju īstie politiskie mērķi nebūtu pilnīgi atklāti, ja Ziemeļlatvijā latviešu un igauņu nodaļas nebūtu tiem nostājušies šķērsām pāri ceļam. Šie latvieši un igauņi (...) zināja vācu nolūkus – vispirms zem latviešības sejas izrēķināties ar lieliniekiem un tad atjaunot savu hegemoniju kā Latvijā, tā Igaunijā. (...)”

(Baltijas Vēstnesis, Nr.30, 03.07.1919.)

1. Kad notika avotā pieminēta Rīgas atbrīvošana no lielinieku (komunistu) jūga? (1 punkts)

2. Kāds ir A. Niedras ieņemamais amats laikā, kas aprakstīts avīzē? (1 punkts)

3. Kas ir dzelzs divīzija? (1 punkts)

4. Kas ir landesvērs? (1 punkts)

5. Kā izpaudās pieminētā „rīcība ar cilvēku dzīvībām” un kāpēc tā salīdzināta ar lielinieku rīcību? (2 punkti)

6. Vai avotā pieminētie vēsturiskie jēdzieni „muižniecība” un „bruņniecība” lietoti kā sinonīmi (īsi paskaidrojiet)? (2 punkti)

7. Kas domāts ar avotā pieminēto latviešu un igauņu nostāšanos „šķērsām pāri ceļam” Ziemeļlatvijā? (1 punkts)

8. Kādu politisku mērķi centās īstenot vācu spēki? (1 punkts)

9. Pēc kāda svarīga līguma parakstīšanas tapis šis raksts? (1 punkts)

4. uzdevums. (5 punkti)

Atzīmējiet kontūrkartē 5 nozīmīgākās Pirmā pasaules kara un Latvijas Neatkarības kara kauju vietas, norādot arī to nosaukumus un datējumu (ar precizitāti līdz gadam)!

5. uzdevums. (6 punkti)

Izlasiet fragmentu no Bruno Kalniņa atmiņām un atbildiet uz jautājumiem!

„Jau otrā dienā pēc iecelšanas pie manis ieradās padomju kara atašejš pulkvedis Zavjalovs un aicināja mani apmeklēt okupācijas armijas pavēlnieku ģenerālleitnantu Fjodoru Kuzņecovu. (...) Viņa štābs bija apmeties agrākajā 4.vidusskolā, bet drīz pārcēlās uz Rīgas Tautas namu. Nekādu konkrētu prasību viņam nebija, viņš tikai uzsvēra, ka es tagad esot atbildīgs par notikumiem armijā, man jāgādā par disciplīnu un kārtību, un lai sastrādājos ar krievu armijas vadību. (...) Tomēr radās iespāids, ka patlaban ir pārejas posms, kam sekos drīz citi skarbāki apstākļi, par kuriem krievu pavēlnieks pagaidām tuvāk neko nesacīja. (...) Jāpiemetina, ka krievu izturēšanos tanī laikā, protams, noteica A. Višinskis, ar kuŗu man iznāca pāris reizes satikties. Atceros, kādu nedēļu pirms “Saeimas vēlēšanām” krievi rīkoja plašāku pieņemšanu (...). Tur piedalījās arī mūsu armijas vadība pilnā sastāvā. Višinskis teica runu, kurā skaidri un gaiši deklarēja: “Mums jūsu zemes nevajag, zemes mums pašiem diezgan”.”

(Bruno Kalniņš. No atmiņām: 1940. gada liktenīgā vasara. *Latvijas Vēstnesis*. 1999., 12., 13.maijā.)

1. Kādu politisku spēku pārstāv autors, kāds bija viņa amats avotā aprakstītajā laikā?
(2 punkti)

2. Iespējami precīzi datējiet avotā aprakstīto laiku! (1 punkts)

3. Kāpēc autors licis pēdīnās vārdus „Saeimas vēlēšanas”? (1 punkts)

4. Kādas funkcijas pildīja tekstā pieminētais A. Višinskis? (2 punkti)

6. uzdevums. (10 punkti)

Sakārtojiet tālākminētos notikumus hronoloģiskā secībā, pareizās atbildes ierakstot kvadrātos!

A	Mores kaujas
B	Nīstades miera līguma noslēgšana
C	Pirmā pasaules kara sākums
D	Karls Šules izdod dokumentu „Zemnieku tiesa”
E	Lugažu (Ērgemes) kauja
F	Nacionālkomunistu vajāšanu sākums Latvijā
G	Latvijas, Lietuvas un Igaunijas saprašanās un sadarbības līguma noslēgšana
H	Spilves kauja
I	Latvija kļūst par NATO dalībvalsti
J	Andrieva Niedras valdības izveidošana

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

7. uzdevums. (8 punkti)

Izlasiet vēstures avota tekstu un atbildiet uz jautājumiem!

Kādā savā uzsaukumā Baltijas guberņu iedzīvotājiem Garlībs Merķelis rakstīja:

„Rietumeiropas paverdzinātājs stāv pie mūsu robežām. Viņam līdzī nāk ieročus nest spējīgie no desmit agrāk samītām tautām, lai tos vērstu pret mums. Arī mūs viņš grib padarīt savas vardarbīgās spēles dalībniekiem, pakļaujot un viņa vadībā sagraujot citas zemes. Brīdis ir baisi draudošs; tomēr viņš nevarēs mūs sakaut. Darīsim to, kas vīriem pienākas darīt, kad tuvojas briesmas.”

1. Sakarā ar kādiem notikumiem G. Merķelis vērsās pie iedzīvotājiem? (1 punkts)

2. Kāda bija G. Merķeļa nozīme 1812.gada kara laikā? (2 punkti)

3. Ar ko nozīmīgs G. Merķelis Latvijas vēsturē? (3 punkti)

4. Kas ir avotā pieminētais „Rietumeiropas paverdzinātājs” un kāpēc G. Merķelis viņam devis šādu apzīmējumu? (2 punkts)

8. uzdevums. (8 punkti)

Uzrakstiet katram notikumam vismaz divus cēloņus un vismaz divas sekas!

<i>Cēloņi</i>	<i>Notikums</i>	<i>Sekas</i>
1.	Aleksandra I izdotie zemnieku likumi Vidzemei un Igaunijai	1.
2.		2.
1.	Pirmais pasaules karš	1.
2.		2.

9. uzdevums. (4 punkti)

Aplūkojiet tabulu un atbildiet uz jautājumiem!

<i>Latvijas teritorijā reģistrēto tvaikoņu un burukuģu skaits</i>	
<i>Gads</i>	<i>Skaits</i>
1914	333
1920	45
1921	58
1922	80

1. Kāpēc 1920. gadā novērojams kuģu skaita ievērojams samazinājums salīdzinot ar 1914. gadu (miniet vismaz 2 cēloņus)? (2 punkti)

2. Kāpēc 1921. un 1922. gadā vērojams kuģu skaita pieaugums (miniet vismaz 2 cēloņus)? (2 punkti)

10. uzdevums. (14 punkti)

Savienojiet ar bultiņām literāro darbu autoru vārdus (apzīmēti ar cipariem) ar viņu darbu nosaukumiem (apzīmēti ar burtiem)! Zemāk atbildiet, ar kādu karu Latvijas vēsturē ir saistīts konkrētais literārais darbs!

Nr.	Autors		Darba nosaukums
1.	Visvaldis Lāms	A	Daugavmala
2.	Andrejs Upīts	B	Mūžības skartie
3.	Mariss Vētra	C	Dvēseļu putenis
4.	Aleksandrs Čaks	D	Kāvu blāzmā
5.	Uldis Bērziņš	E	Laikmetu griežos
6.	Dzintars Sodums	F	Div' dūjiņas
7.	Aleksandrs Grīns	G	Blēžu romāns

A _____

B _____

C _____

D _____

E _____

F _____

G _____

11. uzdevums. (10 punkti)

Izlasiet fragmentu no avīzes raksta un atbildiet uz jautājumiem!

„Kā kad skudru pūzni pabiksta ar žagaru, tāds možums tagad valda ļaudīs. Katra sēta ir uztraukta. Dzelzceļa stacijas no rīta līdz vakaram ļaužu pilnas. Ļaužu pulki pat pa naktīm paliek stacijās. Liela daļa te ir ziņkārīgu, bet liela daļa nāk, lai varbūt vēl redzētos ar savējiem. Visvairāk te ir jaunas sievas, ir arī vecas māmiņas izraudātām acīm, ir skumju pilni bērni, kuriem viss šis notikums varbūt kā pa sapņiem rādās. Vilcieni iet nekārtīgi. (...) uz Rīgu maz tiek braukts. Turpretim no Rīgas nāk pārpildīti visi vilcieni. (...) Ik dienas iet arī vairāki vilcieni ar kareivjiem, kuru vidū daudz, pat lielākā daļa latviešu. (...) Aizbraucēji turas braši un skan nemitīgi „urrrā!”. Dzirdami saucieni: „Lai dzīvo Krievija! Lai dzīvo krievu armija, kurā latvju dēli līdzī cīnās!” – „Uz redzēšanos!” sauc palicēji, un vilciens aiziet. (...) Lauku ļaudīm grūtas dienas. Ir mājas, kurās noņemti visi zirgi. Dažiem divi no trim. Tāpat ar cilvēkiem. Ir sētas, kur iesaukts saimnieks un kalps. Paliek tikai sievietes un veči, ja tādi ir. Ir izziņots, ka karaspēka vajadzībām jādod sviests, auzas utt., bet auzu tikpat kā nemaz nav un piens ar sauso laiku aprūcis pavisam. Stipri sajūtams ienaidis pret karu

vedējām valstīm, un spējš patriotisma vilnis ir pacēlies. Vācu valodu ļaužu pulkā vairs reti dzird, jo zobgalības un pat naidis liek vācu mēlēm klusēt. Vairākās vietās ir nācies jau protokolus sastādīt, kur notikušas sadursmes. Dažādas ir baumas uz laukiem par kara izcelšanos... Protams, visādas tukšas valodas var notikt tikai starp ļaudīm, kuri par lietas īsto stāvokli nemaz nav informēti, jo daudz vēl pie mums ir sētu, kurās laikrakstu neredzam. Šādu sētu ļaudis ziņa, ka jāierodas rezervistiem, pārsteigusi kā zibeņa spēriens no gaišām debesīm. Kā zināms, viss kara sākums bija tik piepešs, ka vēstis no kaimiņiem nespēja atnest un pat lauciniekiem – avīžu lasītājiem – oficiālie paziņojumi jau nāca gandrīz reizē ar avīžu ziņām.”

(Jānis Jaunsudrabiņš. Kara laiki. *Dzimtenes Vēstnesis*, Nr.168, 25.07./07.08.1914.)

1. Ar ko ir saistīti tekstā minētie notikumi? (1 punkts)

2. Kas ir raksta autors? Nosauciet viņa profesiju! (1 punkts)

3. Kādi svarīgi notikumi, kas saistīti ar kara sākumu, ir pieminēti rakstā? Nosauciet četrus no tiem! (4 punkti)

4. Kāpēc avīzes numuram ir norādīti divi datumi? (2 punkti)

5. Kas ir rezervisti? (1 punkts)

6. Kādēļ autors raksta par patriotisma vilni? Vai tā notika tikai Latvijas teritorijā? (2 punkti)

12. uzdevums. (10 punkti)

Raksturojiet tālāk minēto vēsturisko personību lomu un nozīmi Latvijas militārajā vai politiskajā dzīvē!

Roberts Rubenis	
Miķelis Valters	
Boriss Pugo	
Gothards Ketlers	
Nikolajs Manaseins	
Pāvels Bermonts – Avalovs	
Vilis Olavs	
Augusts Kirhenšteins	
Ernsts Johans Bīrons	
Pauls Kalniņš	

13. uzdevums. (8 punkti)

Aplūkojiet attēlus un atbildiet, ar kādu laika posmu un kādu vēsturisku notikumu tie ir saistīti!

1

2

3

4

5

6

7

8

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

14. uzdevums. (6 punkti)

Izlasiet Johana Georga Eizena 1751.gadā rakstīto tekstu un atbildiet uz jautājumiem!

„Zemnieku kārta ir visredzemākā un sevišķas ievēribas cienīga. Katras zemes satversmē zemnieki ir lielākā iedzīvotāju daļa. Vidzemē tie pret pārējiem valsts iedzīvotājiem ir kā 99 pret 1. Zemnieku kārta ir galvenais avots, no kura plūst tas viss, kas sastāda kādas valsts labklājību. Tādēļ ir dabiski no valsts viedokļa, ja pārlūko šo galveno sastāvdaļu un no tās, kā no avota, mēģina iegūt visu, kas vien vajadzīgs. Tātad pastāv vienīgi jautājums, vai meklējamā vaina atrodas Vidzemes valsts pamatiekārtā, proti, zemnieku satversmē?”

1. Kas bija J. G. Eizens? (1 punkts)

2. Kādu tautsaimniecisku teoriju pauž šajās rindās J. G. Eizens? (2 punkti)

3. Kāda bija J. G. Eizena attieksme pret dzimtbūšanu un kas par to norāda tekstā? (2 punkti)

4. Kāpēc J. G. Eizenam bija šāda attieksme pret dzimtbūšanu? (1 punkts)

15. uzdevums. (24 punkti)

Uzrakstiet argumentētu pārspriedumu „Pirmā pasaules kara nozīme Latvijas vēsturē: politiskie, sociālie un militārie aspekti”! Pamatojiet savu viedokli, strukturējiet saturu, izmantojiet atbilstošus vēstures faktus, terminus un jēdzienus!
